

Ministry of Information and Broadcasting

Period of Analysis: 22/01/2026 to 22/01/2026

Dossier Name: Ministry of Information and Broadcasting

Dossier Created On: 22/01/2026

सत्यमेव जयते

सूचना एवं
प्रसारण मंत्रालय
MINISTRY OF
**INFORMATION AND
BROADCASTING**

Sr. No.	Headline	Publication	Edition	Page No.	Date
1	3-day ICOP conducted by PIB & CBC concludes successfully	The Echo of India	Gangtok	1	22/01/2026
2	ICOP Concludes in Gangtok After Three-Day Outreach Programme by PIB and CBC	Summit Times	Gangtok	3	22/01/2026
3	The 3-day ICOP conducted by PIB & CBC, Gangtok concludes successfully	Sikkim Reporter	Gangtok	1,2	22/01/2026
4	ICOP on Viksit Bharat@2047 concludes with closing ceremony at ICAR	Sikkim Express	Gangtok	2	22/01/2026
5	Three-Day ICAR Program Successfully Concluded	Hamro Praja Shakti	Gangtok	8	22/01/2026
6	PIB and CBC, Gangtok Organized Three-Day ICOP Successfully Concluded	Himali Bela	Gangtok	8	22/01/2026
7	PIB and CBC, Gangtok successfully conclude three-day ICOP	Dainik Mirmirey	Gangtok	3	22/01/2026
8	PIB and CBC, Gangtok organized Three-Day ICOP successfully completed	Sangrila Times	Gangtok	8	22/01/2026
9	Three-Day Integrated Communication and Outreach Program Concludes	Anugamini	Gangtok	1,3	22/01/2026
10	Successful Conclusion of Three-Day ICOP Organized by PIB and CBC, Gangtok	Sampurna Jagran	Gangtok	1	22/01/2026

3-day ICOP conducted by PIB & CBC concludes successfully

**PRESS INFORMATION
BUREAU**

GANGTOK, JAN 21: The 3-day Integrated Communication & Outreach Programme (ICOP) concluded in Gangtok on Wednesday. It was organised by the Central Bureau of Communication (CBC) and Press Information Bureau, Gangtok, in collaboration with ICAR, Sikkim Centre.

The third day of ICOP began with a session on Cardamom Spice conducted by Dr T N Deka, Scientist-C, Spices Board-ICRI, RRS, Tadong. He delivered a comprehensive PowerPoint presentation on the growing challenges and opportunities facing cardamom farmers in Sikkim. He highlighted the vital importance of climate-smart agricultural practices to maintain the superior quality of cardamom amidst changing weather patterns.

Dr Deka emphasised that, as India is one of the major exporters of the spice, and with a good number of Sikkim farmers taking up cardamom farming, the focus must remain on high-standard, sustainable farming techniques and using eco-friendly management of pests and diseases to increase the quality and yield of the cardamom.

He also mentioned that cardamom farming, primarily large cardamom, is a significant contributor to farmers' income and the state's economy. He further added that, besides farmers, a large section of women are employed in cardamom fiber craft, a skill

involving making fibre craft from large cardamom stems thinned out after harvesting cardamom. Women are also employed in 'cutting the tail' of large cardamom, a crucial post-harvest step done with scissors after curing and drying, to improve its appearance, cleanliness, and market value.

Special Guest, Shri Sanjeev Kumar Singh, DIG, ITBP, Gangtok, gave a brief account of the role of ITBP in securing borders in the harsh altitudes of the country. He mentioned that ITBP, apart from securing borders, operates with a strong mandate for social responsibility, focusing on community development, environmental protection, and humanitarian assistance.

DIG Singh informed that ITBP plays a crucial role in India's Vibrant Villages Programme (VVP), a Centrally Sponsored Scheme, by acting as a key implementer, focusing on local

procurement (milk, fish, poultry) to boost border community livelihoods, fostering community engagement through cultural activities, and supporting overall development for stronger border security and self-sufficiency. He further added that currently 46 villages in Sikkim have been included under this scheme.

He also mentioned that ITBP had signed a Memorandum of Understanding (MoU) with Denzong Agricultural Cooperative Society (DACS) to supply local farm produce and rations to ITBP units, supporting local farmers and bridging the gap between security forces and the villagers.

CRC Director, Smt Pushpanjali Gupta, expressed gratitude to CBC & PIB for involving CRC as a participant, not just an attendee, in this ICOP. She also gave a brief account of the role and responsibilities of CRC Sikkim in providing comprehensive

rehabilitation services for Persons with Disabilities (PwDs) in the state. She also informed that CRC Sikkim, in collaboration with the State Government, organises need-based assistive device distribution camps across the state. The camp in Namchi was the biggest so far, with 550 Divyangjan and senior citizens benefiting from this initiative.

Smt Jikmit Lepcha, Head of Programme at Doordarshan Kendra (DDK) Gangtok, said DDK actively covers programmes and events of government offices across the state which is available to view on their website. Dr Ashok Kumar, Head of ICAR Sikkim Centre, showcased the centre's impactful work and support for farmers through a comprehensive PowerPoint presentation.

Smt Usha Sharma, a retired senior news reader from Akashvani, Gangtok, also recited poems on this occasion, highlighting the aspect of changing human behaviour and growing dependency on mobile phones.

Additionally, a young inspiring divyang singer, Smt Passang Doma Lama, a quarter finalist at Voice of India Reality Show in 2015 and top 20 contestant at Mero Voice Nepal in 2023, performed on this occasion, celebrating the human spirit over physical challenges. Winners and participants of the ICOP competitions include painting, para-badminton championship, and Antakshari, received certificates and mementos from the Special Guests.

COP Concludes in Gangtok After Three-Day Outreach Programme by PIB and CBC

**CHETAN RAI
GANGTOK, JA 21:**

The three-day Integrated Communication and Outreach Programme (ICOP), organised by the Central Bureau of Communication (CBC) and Press Information Bureau (PIB), Gangtok, in collaboration with the ICAR Sikkim Centre, concluded in Gangtok on 21 January 2026.

The final day began with a session on cardamom led by Dr. T. N. Deka, Scientist-C, Spices Board-ICRI, RRS, Tadong. Through a detailed presentation, he outlined the challenges and opportunities for cardamom farmers in Sikkim and underscored the need for climate-smart agricultural practices to maintain quality amid changing weather patterns. He noted that as India is a major exporter and many farmers in Sikkim cultivate cardamom, emphasis must remain on sustainable, high-standard farming methods and eco-friend-

ly pest and disease management to improve yield and quality. Dr. Deka also highlighted the crop's contribution to farm income and the state's economy, and pointed to employment generated for women through cardamom fibre craft and post-harvest processing, including the "cutting the tail" stage that enhances appearance, cleanliness, and market value.

Special guest Sanjeev Kumar Singh, DIG, ITBP, Gangtok, spoke on the Indo-Tibetan Border Police's role in securing borders in high-altitude conditions and its social responsibility efforts in community development, environmental protection and humanitarian support. He said the ITBP is a key implementing agency under the Vibrant Villages Programme, focusing on local procurement such as milk, fish and poultry to support border livelihoods, encouraging community

engagement through cultural activities, and strengthening development to enhance security and self-sufficiency. He added that 46 villages in Sikkim are currently covered under the scheme. DIG Singh also informed that the ITBP has signed an MoU with the Denzong Agricultural Cooperative Society (DACS) to procure local farm produce and rations for ITBP units, supporting farmers and strengthening ties between the force and border communities.

CRC Director Pushpanjali Gupta thanked CBC and PIB for involving CRC as an active participant in the programme and outlined CRC Sikkim's role in providing rehabilitation services for persons with disabilities. She said CRC Sikkim, in collaboration with the state government, conducts need-based assistive device distribution camps across the state, adding that the largest camp so far was held in Namchi, benefiting 550

Divyangjan and senior citizens.

Jikmit Lepcha, Head of Programme, Doordarshan Kendra Gangtok, said the centre regularly covers government programmes and events across the state, which are also available on its website. Dr. Ashok Kumar, Head of ICAR Sikkim Centre, presented the centre's work and support initiatives for farmers. The programme also included poetry recitation by Usha Sharma, retired senior news reader from Akashvani, Gangtok, on changing human behaviour and growing reliance on mobile phones, and a performance by divyang singer Passang Doma Lama, a quarter finalist of Voice of India (2015) and a top-20 contestant in Mero Voice Nepal (2023). Certificates and mementos were presented to winners and participants of ICOP competitions, including painting, a para-badminton championship and antakshari.

The 3-day ICOP conducted by PIB & CBC, Gangtok concludes successfully

The 3-day ICOP conducted by PIB & CBC, Gangtok concludes successfully

Gangtok, January 21 (PIB): The 3-day Integrated Communication & Outreach Programme (ICOP) concluded in Gangtok today. It was organised by the Central Bureau of Communication (CBC) and Press Information Bureau, Gangtok, in collaboration with ICAR, Sikkim Centre.

The third day of ICOP began with a session on Cardamom Spice conducted by Dr. T. N. Deka, Scientist-C, Spices Board-ICRI, RRS, Tadong. He delivered a comprehensive PowerPoint presentation on the growing challenges and opportunities facing cardamom farmers in Sikkim. He highlighted the vital importance of climate-smart agricultural practices to maintain the superior quality of cardamom amidst changing weather patterns. Dr. Deka emphasized that, as India is one of the major exporters of the spice, and with a good number of Sikkim farmers taking up cardamom farming, the focus must remain on high-standard, sustainable farming techniques and using eco-friendly management of pests and diseases to increase the quality and yield of the cardamom.

He also mentioned that cardamom farming, primarily large cardamom, is a significant contributor to farmers' income and the state's

economy. He further added that, besides farmers, a large section of women are employed in cardamom fiber craft, a skill involving making fibre craft from large cardamom stems thinned out after harvesting cardamom. Women are also employed in 'cutting the tail' of large cardamom, a crucial post-harvest step done with scissors after curing and drying, to improve its appearance, cleanliness, and market value. Special Guest, Sanjeev Kumar Singh, DIG, ITBP, Gangtok, gave a brief account of the role of ITBP in securing borders in the harsh altitudes of the country. He mentioned that ITBP, apart from securing borders, operates with a strong mandate for social responsibility, focusing on community development, environmental protection, and humanitarian assistance.

DIG Singh informed that

ITBP plays a crucial role in India's Vibrant Villages Programme (VVP), a Centrally Sponsored Scheme, by acting as a key implementer, focusing on local procurement (milk, fish, poultry) to boost border community livelihoods, fostering community engagement through cultural activities, and supporting overall development for stronger border security and self-sufficiency. He further added that currently 46 villages in Sikkim have been included under this scheme.

He also mentioned that ITBP had signed a Memorandum of Understanding (MoU) with Denzong Agricultural Cooperative Society (DACS) to supply local farm produce and rations to ITBP units, supporting local farmers and bridging the gap between security forces and the villagers.

❑ **Contd. on pg. 2**

Related News:

Publication Name:
Sikkim Reporter

Edition:
Gangtok

Publication Date:
22/01/2026

Page No:
2

Language:
Nepali

The 3-day ICOP conducted by PIB...

The 3-day ICOP conducted by PIB...

CRC Director, Pushpanjali Gupta, expressed gratitude to CBC & PIB for involving CRC as a participant, not just an attendee, in this ICOP. She also gave a brief account of the role and responsibilities of CRC Sikkim in providing comprehensive rehabilitation services for Persons with Disabilities (PwDs) in the state. She also informed that CRC Sikkim, in collaboration with the State Government, organises need-based assistive device distribution camps across the state. The camp in Namchi was the biggest so far, with 550 Divyangjan and senior citizens benefiting from this initiative.

Jikmit Lepcha, Head of Programme at Doordarshan Kendra (DDK) Gangtok, said DDK actively covers programs and events of government offices across the state, which are available to view on their website.

Dr. Ashok Kumar, Head of ICAR Sikkim Centre, showcased the centre's impactful work and support for farmers through a comprehensive PowerPoint presentation. Usha Sharma, a retired senior news reader from Akashvani, Gangtok, also recited poems on this occasion, highlighting the aspect of changing human behaviour and growing dependency on mobile phones.

Additionally, a young inspiring divyang singer, Passang Doma Lama, a quarter finalist at Voice of India Reality Show in 2015 and top 20 contestant at Mero Voice Nepal in 2023, performed on this occasion, celebrating the human spirit over physical challenges. Winners and participants of the ICOP competitions, including painting, para-badminton championship, and Antakshari, received certificates and mementos from the Special Guests.

ICOP on Viksit Bharat@2047 concludes with closing ceremony at ICAR

HEMIKANAG

GANGTOK, January 21:

The closing ceremony of the Integrated Communication Outreach Programme (ICOP) on Viksit Bharat@2047 was held today at the ICAR, Sikkim Centre campus in Tadong here today.

The programme was organized by the Central Bureau of Communication and Press Information Bureau in collaboration with ICAR, Sikkim Centre, Gangtok.

CRC director Anjali Gupta, ITBP D.I.G. Sanjeev Kumar Singh, Doordarshan HoP Jikmit Lepcha, ICAR regional head Ashok Kumar, and PIB Assistant Director Manas Pratik Sharma were present as the chief guests.

Researcher T. N. Deka presented an informative session on the Spices cultivation of Sikkim, highlighting the process, merits

and technological development involved in the process.

Ashok Kumar highlighted the technical facilities available for agriculture in the State and how the farmers can increase their yield using these advancements.

In her address, Jikmit Lepcha expressed curious appreciation for the ICOP initiative, and how it brought forward information that is not readily available for the layman.

Lepcha also urged the people to tune into the agricultural channel run by Doordarshan Gangtok, stating that they are a medium through which the common people can be informed and educated.

Similarly, Anjali Gupta also extended her gratitude to the PIB and CBC for the initiative of the Visit Bharat @2047 ICOP. She talks about the activities, facilities and objectives of the CRC, and how this programme has

further helped disseminate this information.

Speaking on the Viksit Bharat @2047 ICOP initiative, Sanjeev Kumar appreciated programmes like this, as it is an initiative to educate people of the schemes and opportunities provided by the government.

He States that this is a way to ensure that people won't have to leave their border and rural areas and still be able to

procure income or find.

During the closing ceremony, Passang Doma Lama, a 2015 Voice of India contestant, performed a song.

Additionally, Usha Sharma from Alashvani also recited two poems on the occasion. The closing ceremony concluded with the prize distribution for the painting competition and antakshiri competition held during the three-day event.

Three-Day ICAR Program Successfully Concluded

तीन दिवसीय आईसीओपी सफलतापूर्वक सम्पन्न

गान्तोक, २१ जनवरी। तीन दिवसीय एकीकृत सञ्चार तथा आउटरीच कार्यक्रम (आईसीओपी) आज गान्तोकमा सम्पन्न भयो। यो केन्द्रीय सञ्चार ब्यूरो (सीबीसी) र पत्र सूचना कार्यालय, गान्तोकद्वारा आईसीएआर, सिक्किम केन्द्रको सहकार्यमा आयोजन गरिएको हो।

आईसीओपीको तेस्रो दिन डा. टीएन डेका, वैज्ञानिक-सी, मसला बोर्ड - आईसीआरआई, आरआरएस, तादोङद्वारा सञ्चालित अल्लेची मसला सम्बन्धी सत्रबाट शुरु भयो। उनले सिक्किममा अल्लेची किसानहरूले सामना गरिरहेका बढ्दो चुनौती र अवसरहरूको बारेमा विस्तृत पावर प्वाइन्ट प्रस्तुति दिए। उनले परिवर्तनशील मौसम ढाँचाको बीचमा अल्लेचीको उच्च गुणस्तर कायम राख्न जलवायु-स्मार्ट कृषि पद्धतिहरूको गहन महत्त्वमाथि प्रकाश पारे।

डा. डेकाले जोडिँदै भने, भारत यस मसलाका प्रमुख निर्यातकर्ताहरू मध्ये एक भएकोले र सिक्किममा ठूलो सङ्ख्यामा किसानहरूले अल्लेची खेती गर्ने भएकोले अल्लेचीको गुणस्तर र उत्पादन बढाउन उच्च मानक, टिकाऊ खेती प्रविधि र कीरा र रोगहरूको पर्यावरण-अनुकूल प्रबन्धनमा ध्यान केन्द्रित गर्नुपर्छ। उनले यो पनि उल्लेख गरे, अल्लेचीको खेती, मुख्य रूपमा ठूलो अल्लेचीले किसानहरूको आय र राज्यको अर्थतन्त्रमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउँछ। उनले अघि भने,

किसानहरूका अतिरिक्त, महिलाहरूको एक ठूलो वर्ग अल्लेची फाइबर शिल्पमा कार्यरत छन्, जसमा अल्लेचीको कटाइपछि पातलो हुने ठूला अल्लेचीको डाँठबाट फाइबर शिल्प बनाउने कौशल सामेल छ। ठूलो अल्लेचीको 'पुच्छर काट्ने' काममा पनि महिलाहरू संलग्न छन्। यो कटाइपछिको एक जरुरी कदम हो, जसलाई ब्युरिड र सुकाएपछि कैँचीले मिलाइन्छ, ताकि यसको दिखावट, सफाइ र मार्केट भेल्यू राम्रो हुन सकोस्।

विशेष अतिथि सञ्जीव कुमार सिंह, डीआईजी, आईटीबीपी, गान्तोकले देशको कठिन उँचाइका क्षेत्रका सीमानाहरूलाई सुरक्षित गर्नमा आईटीबीपीको भूमिकाको बारेमा संक्षिप्त विवरण दिए। उनले उल्लेख गरेअनुसार आईटीबीपीले सीमालाई सुरक्षित गर्नुको अतिरिक्त सामाजिक उत्तरदायित्वको लागि एक मजबुत जनादेशका साथ काम गर्छ, जसले सामुदायिक विकास, पर्यावरण संरक्षण र मानवीय सहयोगमा ध्यान केन्द्रित गर्दछ।

डीआईजी सिंहले जानकारी दिएअनुसार आईटीबीपीले भारतको भाइब्रेन्ट भिलेजेस प्रोग्राम (भीभीपी)

मा एक महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्छ, जुन एक केन्द्र प्रायोजित योजना हो र यसले एक प्रमुख कार्यान्वयनकर्ताको रूपमा काम गर्दछ, सीमावर्ती समुदायहरूको जीविकोपार्जनलाई बढावा दिनका लागि स्थानीय खरिद (दूध, माछा, कुखुरा पालन) मा ध्यान केन्द्रित गर्दछ, सांस्कृतिक गतिविधिहरूको माध्यमद्वारा सामुदायिक जुडावलाई बढावा दिन्छ र मजबुत सीमा सुरक्षा र आत्मनिर्भरताको लागि समग्र विकासलाई समर्थन गर्दछ। उनले अघि भनेर अनुसार वर्तमानमा सिक्किमका ४६ वटा गाउँहरूलाई यस योजनामा सामेल समावेश गरिएका छन्।

उनले यो पनि उल्लेख गर्दै भने, आईटीबीपीले स्थानीय कृषि उत्पाद र राशिनको सप्लाईका लागि डेज्जोड ग्रिकल्चरल को-अपरेटिङ सोसाइटी (डीएसएस) सँग एक सम्झौता ज्ञापन (एमओयू) मा हस्ताक्षर गरेको छ, जसले स्थानीय किसानहरूलाई सहायता मिल्नेछ अनि सुक्षा बल र गाउँलेहरू बीचको दुरीलाई कम गर्नेछ।

सीआरसीकी निर्देशक पुष्पाञ्जली गुप्ताले यस आईसीओपीमा सीआरसीलाई

उपस्थितिको रूपमा मात्र नभई सहभागीको रूपमा समावेश गरेकोमा सीबीसी र पीआईबीप्रति कृतज्ञता व्यक्त गरिन्। उनले राज्यमा दिव्याङ्गा व्यक्तिहरू (पीडब्ल्यूडी) को लागि व्यापक पुनर्वास सेवाहरू प्रदान गर्नमा सीआरसी सिक्किमको भूमिका र जिम्मेवारीहरूको बारेमा संक्षिप्त जानकारी पनि दिइन्। उनले राज्य सरकारसँगको सहकार्यमा सीआरसी सिक्किमले राज्यभरि आवश्यकतामा आधारित सहायक उपकरण वितरण शिविरहरू आयोजना गर्ने जानकारी पनि दिइन्। नाम्चीमा भएको शिविर अहिलेसम्मकै सबैभन्दा ठूलो थियो, जसमा ५५० दिव्याङ्गजन र ज्येष्ठ नागरिकहरूले यस पहलबाट लाभ उठाएका छन्।

दूरदर्शन केन्द्र (डीडीके) गान्तोककी कार्यक्रम प्रमुख जिकमित लेप्चाले डीडीकेले राज्यभरिका सरकारी कार्यालयका कार्यक्रम र आयोजनहरूलाई सक्रिय रूपमा समेट्ने बताइन्, जुन उनीहरूको वेबसाइटमा हेर्नको लागि उपलब्ध छन्। आईसीएआर सिक्किम केन्द्रका प्रमुख डा. अशोक कुमारले एक व्यापक पावर प्वाइन्ट प्रस्तुतीकरणको माध्यमद्वारा

किसानहरूको लागि केन्द्रको प्रभावकारी काम र सहयोगलाई प्रदर्शन गरे।

आकाशवाणी, गान्तोककी एक सेवानिवृत्त वरिष्ठ समाचार वाचिका उषा शर्मांले पनि यस अवसरमा कविताहरू सुनाइन्, जसमा मानव व्यवहारमा परिवर्तन र मोबाइल फोनमा बढ्दो निर्भरताको पक्षलाई प्रकाश पारियो। यस अतिरिक्त, एक युवा प्रेरणादायक दिव्याङ्ग गायिका पासाङ डोमा लामा, जो २०१५ मा भोइस अफ इण्डिया रियलिटी शोमा क्वार्टर फाइनलिस्ट र २०२३ मा मेरो भोइस नेपालमा शीर्ष २० प्रतिस्पर्धीले यस अवसरमा प्रस्तुति दिइन् तथा शारीरिक चुनौतीहरूमाथि मानवीय भावनाको उत्सव मनाइयो। आईसीओपी प्रतियोगिताका विजेता र सहभागीहरू, जसमा चित्रकला, प्यारा-ब्याडमिन्टन च्याम्पियनशिप र अन्ताक्षरीमा सहभागीहरूलाई विशेष अतिथिहरूबाट प्रमाणपत्र र स्मृति चिह्न प्रदान गरियो।

PIB and CBC, Gangtok Organized Three-Day ICOP Successfully Concluded

पीआईबी र सीबीसी, गान्तोकद्वारा आयोजित तीनदिने आईसीओपी सफलतापूर्वक सम्पन्न

गान्तोक, २१ जनवरी: तीन दिवसीय एकीकृत सञ्चार तथा आउटरीच कार्यक्रम (आईसीओपी) बुधवार गान्तोकमा सम्पन्न भयो। यो केन्द्रीय सञ्चार ब्यूरो (सीबीसी) र पत्र सूचना कार्यालय, गान्तोकद्वारा आईसीएआर, सिक्किम केन्द्रको सहकार्यमा आयोजन गरिएको थियो।

आईसीओपीको तेस्रो दिन डा. टीएन डेका, वैज्ञानिक-सी, मसला बोर्ड-आईसीआरआई, आरआरएस, तादोङद्वारा सञ्चालित अल्लैची मसला सम्बन्धी सत्रबाट शुरु भयो। उनले सिक्किममा अल्लैची किसानहरूले सामना गरिरहेका बढ्दो चुनौती र अवसरहरूको बारेमा विस्तृत पावर प्वाइन्ट प्रस्तुति दिए। उनले परिवर्तनशील मौसम ढाँचाको बीचमा अल्लैचीको उच्च गुणस्तर कायम राख्न जलवायु-स्मार्ट कृषि पद्धतिहरूको गहन महत्त्वमाथि प्रकाश पारे।

डा. डेकाले के कुरामा जोड दिए भने भारत यस मसलाका प्रमुख निर्यातकर्ताहरूमध्ये एक भएकोले र सिक्किममा ठूलो सङ्ख्यामा किसानहरूले अल्लैची खेती गर्ने भएकोले अल्लैचीको गुणस्तर र उत्पादन बढाउन उच्च मानक, टिकाउ खेती प्रविधि र कीरा र रोगहरूको पर्यावरण-अनुकूल प्रबन्धनमा ध्यान केन्द्रित गर्नुपर्छ।

उनले उल्लेख गरे अनुसार अल्लैचीको खेती, मुख्य रूपमा ठूलो अल्लैचीले किसानहरूको आय र राज्यको अर्थतन्त्रमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउँछ। उनले अघि भने, “किसानहरूका अतिरिक्त, महिलाहरूको एक ठूलो वर्ग अल्लैची फाइबर शिल्पमा कार्यरत छन्, जसमा अल्लैचीको कटाइपछि पातलो हुने ठूला अल्लैचीको डाँटबाट फाइबर शिल्प बनाउने कौशल सामेल छ। ठूलो अल्लैचीको ‘पुच्छर काट्ने’

काममा पनि महिलाहरू संलग्न छन्। यो कटाइपछिको एक जरुरी कदम हो, जसलाई क्युरिङ र सुकाएपछि कैंचीले मिलाइन्छ, ताकि यसको दिखावट, सफाइ र मार्केट भैल्य राम्रो हुन सकोस्।”

विशेष अतिथि सञ्जीव कुमार सिंह, डीआईजी, आईटीबीपी, गान्तोकले देशको कठिन उँचाइका क्षेत्रका सिमानाहरूलाई सुरक्षित गर्नमा आईटीबीपीको भूमिकाको बारेमा संक्षिप्त विवरण दिए। उनले उल्लेख गरे अनुसार आईटीबीपीले सीमालाई सुरक्षित गर्नुको अतिरिक्त सामाजिक उत्तरदायित्वको लागि एक मजबुत जनादेशका साथ काम गर्छ, जसले सामुदायिक विकास, पर्यावरण संरक्षण र मानवीय सहयोगमा ध्यान केन्द्रित गर्दछ।

डीआईजी सिंहले जानकारी दिएअनुसार आईटीबीपीले भारतको भाइब्रेन्ट भिलेजस प्रोग्राम (भीभीपी)-मा एक महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्छ, जुन एक केन्द्र प्रायोजित योजना हो र जसले एक प्रमुख कार्यान्वयनकर्ताको रूपमा काम गर्दछ, सीमावर्ती समुदायहरूको जीविकोपार्जनलाई बढावा दिनका लागि स्थानीय खरिद (दूध, माछा, कुखुरा पालन)-मा ध्यान केन्द्रित

गर्दछ, सांस्कृतिक गतिविधिहरूको माध्यमद्वारा सामुदायिक जुडावलाई बढावा दिन्छ र मजबुत सीमा सुरक्षा र आत्मनिर्भरताको लागि समग्र विकासलाई समर्थन गर्दछ। उनले अघि भनेर अनुसार वर्तमानमा सिक्किमका ४६ वटा गाउँहरूलाई यस योजनामा सामेल समावेश गरिएका छन्।

उनले उल्लेख गरे अनुसार आईटीबीपीले स्थानीय कृषि उत्पाद र राशिनको सप्लाईका लागि डेज्जोड ग्रिकल्चरल को-अपरेटिङ सोसाइटी (डीएसीएस)-सँग एक सम्झौता ज्ञापन (एमओयू)-मा हस्ताक्षर गरेको छ, जसले स्थानीय किसानहरूलाई सहायता मिल्नेछ अनि सुखा बल र गाउँहरू बीचको दुरीलाई कम गर्नेछ।

सीआरसीकी निर्देशक पुष्पाञ्जली गुप्ताले यस आईसीओपीमा सीआरसीलाई उपस्थितिको रूपमा मात्र नभई सहभागीको रूपमा समावेश गरेकोमा सीबीसी र पीआईबीप्रति कृतज्ञता व्यक्त गरिन्। उनले राज्यमा दिव्याङ्गा व्यक्तिहरू (पीडब्ल्यूडी)-को लागि व्यापक पुनर्वास सेवाहरू प्रदान गर्नमा सीआरसी सिक्किमको भूमिका र जिम्मेवारीहरूको बारेमा संक्षिप्त जानकारी पनि दिइन्। उनले

राज्य सरकारसँगको सहकार्यमा सीआरसी सिक्किमले राज्यभरि आवश्यकतामा आधारित सहायक उपकरण वितरण शिविरहरू आयोजना गर्ने जानकारी पनि दिइन्। नाम्चीमा भएको शिविर अहिलेसम्मकै सबैभन्दा ठूलो थियो, जसमा ५५० दिव्याङ्गजन र ज्येष्ठ नागरिकहरूले यस पहलबाट लाभ उठाएका छन्।

दूरदर्शन केन्द्र (डीडीके) गान्तोककी कार्यक्रम प्रमुख जिकमिति लेप्चाले डीडीकेले राज्यभरिका सरकारी कार्यालयका कार्यक्रम र आयोजनहरूलाई सक्रिय रूपमा समेट्ने बताइन्, जुन उनीहरूको वेबसाइटमा हेर्नको लागि उपलब्ध छन्। आईसीएआर सिक्किम केन्द्रका प्रमुख डा. अशोक कुमारले एक व्यापक पावर प्वाइन्ट प्रस्तुतीकरणको माध्यमद्वारा किसानहरूको लागि केन्द्रको प्रभावकारी काम र सहयोगलाई प्रदर्शन गरे।

आकाशवाणी, गान्तोककी एक सेवानिवृत्त वरिष्ठ न्यूज रिडर उषा शर्मा'ले पनि यस अवसरमा कविताहरू सुनाइन्, जसमा मानव व्यवहारमा परिवर्तन र मोबाइल फोनमा बढ्दो निर्भरताको पक्षलाई प्रकाश पारियो।

यस अतिरिक्त, एक युवा प्रेरणादायक दिव्याङ्ग गायिका पासोङ डोमा लामा, जो २०१५ मा भोइस नेपालमा शीर्ष २० प्रतिस्पर्धीले यस अवसरमा प्रस्तुति दिइन् तथा शारीरिक चुनौतीहरूमाथि मानवीय भावनाको उत्सव मनाइयो। आईसीओपी प्रतियोगिताका विजेता र सहभागीहरू, जसमा चित्रकला, प्यारा-ब्याडमिन्टन च्याम्पियनशिप र अन्ताक्षरीमा सहभागीहरूलाई विशेष अतिथिहरूबाट प्रमाणपत्र र स्मृति चिह्न प्रदान गरियो। (पीआईबी)

PIB and CBC, Gangtok successfully conclude three-day ICOP

पीआईबी र सीबीसी, गान्तोकद्वारा आयोजित तीन दिवसीय आईसीओपी सफलतापूर्वक सम्पन्न

गान्तोक, २१ जनवरी राम्रो हुन सकोस्। विशेष अतिथि सञ्जीव कुमार सिंह, डीआईजी, आईटीबीपी, गान्तोकले देशको कठिन उचाइका क्षेत्रका सिमानाहरूलाई सुरक्षित गर्नमा आईटीबीपीको भूमिकाको बारेमा गान्तोकद्वारा आईसीओपी, सिक्किम केन्द्रको सहकार्यमा आयोजन गरिएको थियो।

आईसीओपीको तेस्रो दिन डा. टी. एन. डेका, वैज्ञानिक-सी, मसला बोर्ड-आईसीओपी, आरआरएस, तादोङद्वारा सञ्चालित अलैची मसला सम्बन्धी सत्रबाट शुरु भयो। उनले सिक्किममा अलैची किसानहरूले सामना गरिरहेका बढ्दो चुनौती र अवसरहरूको बारेमा विस्तृत पावर प्वाइन्ट प्रस्तुति दिए। उनले परिवर्तनशील मौसम ढाँचाको बीचमा अलैचीको उच्च गुणस्तर कायम राख्न जलवायु-स्मार्ट कृषि पद्धतिहरूको गहन महत्त्वमाथि प्रकाश पारे।

डा. डेकाले के कुरामा जोड दिए भने, भारत यस मसलाका प्रमुख निर्यातकर्ताहरू मध्ये एक भएकोले र सिक्किममा ठूलो सङ्ख्यामा किसानहरूले अलैची खेती गर्ने भएकोले अलैचीको गुणस्तर र उत्पादन बढाउन उच्च मानक, टिकाउ खेती प्रविधि र कीरा र रोगहरूको पर्यावरण-अनुकूल प्रबन्धनमा ध्यान केन्द्रित गर्नुपर्छ। उनले यो पनि उल्लेख गरे कि अलैचीको खेती, मुख्य रूपमा ठूलो अलैचीले किसानहरूको आय र राज्यको अर्थतन्त्रमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउँछ। उनले अतिरिक्त, सिक्किममा अलैची फाइबर शिल्पमा कार्यरत छन्, जसमा अलैचीको कटाइपछि पातलो हुने ठूला अलैचीको डीउबाट फाइबर शिल्प बनाउने कौशल सामेल छ। ठूलो अलैचीको 'पुच्छर काट्ने' काममा पनि महिलाहरू संलग्न छन्। यो कटाइपछिको एक जरूरी कदम हो, जसलाई क्युरिङ र सुकाएपछि कैंचीले मिलाइन्छ, ताकि यसको दिखावट, सफाई र मार्केट भेल्वु

सञ्जीव कुमार सिंह, डीआईजी, आईटीबीपी, गान्तोकले देशको कठिन उचाइका क्षेत्रका सिमानाहरूलाई सुरक्षित गर्नमा आईटीबीपीको भूमिकाको बारेमा गान्तोकद्वारा आईसीओपी, सिक्किम केन्द्रको सहकार्यमा आयोजन गरिएको थियो। उनले उल्लेख गरे अनुसार आईटीबीपीले सीमालाई सुरक्षित गर्नुको अतिरिक्त सामाजिक उत्सदायित्वको लागि एक मजबुत जनादेशका साथ काम गर्छ, जसले सामुदायिक विकास, पर्यावरण संरक्षण र मानवीय सहयोगमा ध्यान केन्द्रित गर्दछ। डीआईजी सिंहले जानकारी दिए अनुसार आईटीबीपीले भारतको भाइब्रेन्ड भिलेजस प्रोग्राम (बीभीपी) मा एक महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्छ, जुन एक केन्द्र प्रायोजित योजना हो र जसले एक प्रमुख कार्यान्वयनकर्ताको रूपमा काम गर्दछ, सीमावर्ती समुदायहरूको जीविकोपार्जनलाई बढावा दिनका लागि स्थानीय खरिद (दूध, माछा, कुखुरा पालन) मा ध्यान केन्द्रित गर्दछ, सांस्कृतिक गतिविधिहरूको माध्यमद्वारा सामुदायिक जुडवलाई बढावा दिन्छ र मजबुत सीमा सुरक्षा र आत्मनिर्भरताको लागि समग्र विकासलाई समर्थन गर्दछ। उनले अतिरिक्त, भारत सरकारले वर्तमानमा सिक्किममा ४६ वटा गाउँहरूलाई यस योजनामा सामेल समावेश गरिएका छन्। उनले यो पनि उल्लेख गरे कि आईटीबीपीले स्थानीय कृषि उत्पाद र राखिनको सप्लाइका लागि डेन्जोङ छिक्चरल को-अपरेटिङ सोसाइटी (डीएसएस) सँग एक सम्झौता ज्ञापन (एमओयू) मा हस्ताक्षर गरेको छ, जसले स्थानीय किसानहरूलाई सहायता मिल्नेछ अनि सुखा बल र गाउँहरू बीचको टुटोलाई कम गर्नेछ। सीआरसीको निर्देशक श्रीमती पुष्पाञ्जली गुप्ताले यस आईसीओपीमा सीआरसीलाई उपस्थितिको रूपमा मात्र नभई सहभागीको रूपमा समावेश गरेकोमा सीबीसी र पीआईबीप्रति कृतज्ञता व्यक्त गरिन्। उनले राज्यमा दिव्याङ्गा व्यक्तिहरू (पीडब्ल्यूडी) को लागि व्यापक पुनर्वास सेवाहरू प्रदान गर्नमा सीआरसी सिक्किमको भूमिका र जिम्मेवारीहरूको बारेमा संक्षिप्त जानकारी पनि दिइन्। उनले राज्य सरकारसँगको सहकार्यमा सीआरसी सिक्किमले राज्यभरि आवश्यकतामा आधारित सहायक उपकरण वितरण शिविरहरू आयोजना गर्ने जानकारी पनि दिइन्। नाम्चीमा भएको शिविर अहिलेसम्मकै सबैभन्दा ठूलो थियो, जसमा ५५० दिव्याङ्गजन र ज्येष्ठ नागरिकहरूले यस पहलबाट लाभ उठाएका छन्।

दूरदर्शन केन्द्र (डीडीके) गान्तोकको कार्यक्रम प्रमुख श्रीमती जिकमि लेप्चांले डीडीकेले राज्यभरिका सरकारी कार्यालयका कार्यक्रम र आयोजनहरूलाई सक्रिय रूपमा समेट्ने बताइन्, जुन उनीहरूको वेबसाइटमा हेर्नको लागि उपलब्ध छन्। आईसीओपी सिक्किम केन्द्रका प्रमुख डा. अशोक कुमारले एक क्वापक पावर प्वाइन्ट प्रस्तुतीकरणको माध्यमद्वारा किसानहरूको लागि केन्द्रको प्रभावकारी काम र सहयोगलाई प्रदर्शन गरे।

आकाशवाणी, गान्तोकको एक सेवानिवृत्त वरिष्ठ न्यूज रिडर श्रीमती उषा शर्मांले पनि यस अवसरमा कविताहरू सुनाइन्, जसमा मानव व्यवहारमा परिवर्तन र मोबाइल फोनमा बढ्दो निर्भरताको पक्षलाई प्रकाश पारियो। यस अतिरिक्त, एक युवा प्रेरणादायक दिव्याङ्ग गाथिका श्रीमती पासाङ डोमा लामा, जो २०१५ मा भोइस अफ इण्डिया रियालिटी शोमा फाइनलिस्ट र २०२३ मा मेरो भोइस नेपालमा शीर्ष २० प्रतिस्पर्धीले यस अवसरमा प्रस्तुति दिइन् तथा शारीरिक चुनौतीहरूमाथि मानवीय भावनाको उत्सव मनाइयो। आईसीओपी प्रतियोगिताका विजेता र सहभागीहरू, जसमा चित्रकला, प्यारा-व्याडमिन्टन च्याम्पियनशिप र अन्ताक्षरीमा सहभागीहरूलाई विशेष अतिथिहरूबाट प्रमाणपत्र र स्मृति चिन्ह प्रदान गरियो।

PIB and CBC, Gangtok organized Three-Day ICOP successfully completed

पीआईबी र सीबीसी, गान्तोकद्वारा आयोजित तीन दिवसीय आईसीओपी सफलतापूर्वक सम्पन्न

गान्तोक, २१ जनवरी: तीन दिवसीय एकीकृत सञ्चार तथा आउट रिच कार्यक्रम (आईसीओपी) आज गान्तोकमा सम्पन्न भयो। यो केन्द्रीय सञ्चार ब्यूरो (सीबीसी) र पत्र सूचना कार्यालय, गान्तोक द्वारा आईसीएआर, सिक्किम केन्द्रको सहकार्यमा आयोजन गरिएको थियो।

आईसीओपीको तेस्रो दिन डा. टी. एन. डेका, वैज्ञानिक-सी, मसला बोर्ड-आईसीआरआई, आरआरएस, तादोङ्गद्वारा सञ्चालित अल्लेची मसला सम्बन्धी सत्रबाट शुरु भयो। उनले सिक्किममा अल्लेची किसानहरूले सामना गरिरहेका बढ्दो चुनौती र अवसरहरूको बारेमा विस्तृत पावर प्वाइन्ट प्रस्तुति दिए। उनले परिवर्तनशील मौसम ढाँचाको बीचमा अल्लेचीको उच्च गुणस्तर कायम राख्न जलवायु-स्मार्ट कृषि पद्धतिहरूको महान महत्त्वमाथि प्रकाश पारे।

डा. डेकाले के कुरामा जोड दिए भने, भारत यस मसलाका प्रमुख निर्यातकर्ताहरू मध्ये एक भएकोले र सिक्किममा ठूलो सङ्ख्यामा किसानहरूले अल्लेची खेती गर्ने भएकोले अल्लेचीको गुणस्तर र उत्पादन बढाउन उच्च मानक, टिकाऊ खेती प्रविधि र कीरा र रोगहरूको पर्यावरण-अनुकूल प्रबन्धनमा ध्यान केन्द्रित

गर्नुपर्छ।

उनले यो पनि उल्लेख गरे कि अल्लेचीको खेती, मुख्य रूपमा ठूलो अल्लेचीले किसानहरूको आय र राज्यको अर्थतन्त्रमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउँछ। उनले अघि भने, किसानहरूका अतिरिक्त, महिलाहरूको एक ठूलो वर्ग अल्लेची फाइबर शिल्पमा कार्यरत छन्, जसमा अल्लेचीको कटाइपछि पातलो हुने ठूला अल्लेचीको डाँठबाट फाइबर शिल्प बनाउने कौशल सामेल छ। ठूलो अल्लेचीको 'पुच्छर काट्ने' काममा पनि महिलाहरू संलग्न छन्। यो कटाइपछिको एक जरुरी कदम

हो, जसलाई क्युरिङ र सुकाएपछि कैंचीले मिलाइन्छ, ताकि यसको दिखावट, सफाई र मार्केट भेल्यू राम्रो हुन सकोस्।

विशेष अतिथि श्री सञ्जीव कुमार सिंह, डीआईजी, आईटीबीपी, गान्तोकले देशको कठिन उँचाइका क्षेत्रका सिमानाहरूलाई सुरक्षित गर्नमा आईटीबीपीको भूमिकाको बारेमा संक्षिप्त विवरण दिए। उनले उल्लेख गरे अनुसार आईटीबीपीले सीमालाई सुरक्षित गर्नुको अतिरिक्त सामाजिक उत्तरदायित्वको लागि एक मजबुत जनादेशका साथ काम गर्छ, जसले सामुदायिक विकास,

पर्यावरण संरक्षण र मानवीय सहयोगमा ध्यान केन्द्रित गर्दछ।

डीआईजी सिंहले जानकारी दिए अनुसार आईटीबीपीले भारतको भाइब्रेन्ट मिलेजेस प्रोग्राम (भीभीपी) मा एक महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्छ, जुन एक केन्द्र प्रायोजित योजना हो र जसले एक प्रमुख कार्यान्वयनकर्ताको रूपमा काम गर्दछ, सीमावर्ती समुदायहरूको जीविकोपार्जनलाई बढावा दिनका लागि स्थानीय खरिद (दूध, माछा, कुखुरा पालन) मा ध्यान केन्द्रित गर्दछ, सांस्कृतिक गतिविधिहरूको माध्यमद्वारा सामुदायिक जुडवलाई

बढावा दिन्छ र मजबुत सीमा सुरक्षा र आत्मनिर्भरताको लागि सम्पन्न विकासलाई समर्थन गर्दछ। उनले अघि भनेर अनुसार वर्तमानमा सिक्किमका ४६ वटा गाउँहरूलाई यस योजनामा सामेल समावेश गरिएका छन्।

उनले यो पनि उल्लेख गरे कि आईटीबीपीले स्थानीय कृषि उत्पाद र राशिनको सफाईका लागि डेज्जोड ब्रिकल्चरल को-अपरेटिभ सोसाइटी (डीएसएस) सँग एक सम्झौता ज्ञापन (एमओयू) मा हस्ताक्षर गरेको छ, जसले स्थानीय किसानहरूलाई सहायता मिल्नेछ अनि सुखा बल र गाउँलेहरू बीचको दुरीलाई यम गर्नेछ।

सीआरसीकी निर्देशक श्रीमती पुष्पाञ्जली गुप्ताले यस आईसीओपीमा सीआरसीलाई उपस्थितिको रूपमा मात्र नभई सहभागीको रूपमा समावेश गरेकोमा सीबीसी र पीआईबीप्रति कृतज्ञता व्यक्त गरिन्। उनले राज्यमा दिव्याङ्गा व्यक्तिहरू (पीडब्ल्यूडी) को लागि व्यापक पुनर्वास सेवाहरू प्रदान गर्नमा सीआरसी सिक्किमको भूमिका र जिम्मेवारीहरूको बारेमा संक्षिप्त

जानकारी पनि दिइन्। उनले राज्य सरकारसँगको सहकार्यमा सीआरसी सिक्किमले राज्यभरि आवश्यकतामा आधारित सहायक उपकरण वितरण शिविरहरू आयोजना गर्ने जानकारी पनि दिइन्। नाम्चीमा भएको शिविर अहिलेसम्मकै सबैभन्दा ठूलो थियो, जसमा ५५० दिव्याङ्गजन र ज्येष्ठ नागरिकहरूले यस पहलबाट लाभ उठाएका छन्।

दूरदर्शन केन्द्र (डीडीके) गान्तोककी कार्यक्रम प्रमुख श्रीमती जिकमि लामले लेप्चा ले डीडीकेले राज्यभरिका सरकारी कार्यालयका कार्यक्रम र आयोजनहरूलाई सक्रिय रूपमा समेट्ने बताइन्, जुन उनीहरूको वेबसाइटमा हेर्नको लागि उपलब्ध छन्। आईसीएआर सिक्किम केन्द्रका प्रमुख डा. अशोक कुमारले एक व्यापक पावर प्वाइन्ट प्रस्तुतीकरणको माध्यमद्वारा किसानहरूको लागि केन्द्रको प्रभावकारी काम र सहयोगलाई प्रदर्शन गरे।

आकाशवाणी, गान्तोककी एक सेवानिवृत्त बरिष्ठ न्यूज रिडर श्रीमती उषा शर्माले पनि यस अवसरमा कविताहरू सुनाइन्, जसमा मानव व्यवहारमा परिवर्तन र मोबाइल फोनमा बढ्दो निर्भरताको पक्षलाई प्रकाश पारियो।

यस अतिरिक्त, एक युवा प्रेरणादायक दिव्याङ्ग गायिका श्रीमती पासाङ डोमा लामा, जो २०१५ मा भोइस अफ इण्डिया रियालिटी शोमा छार्टर फाइनेलिस्ट र २०२३ मा मेरो भोइस नेपालमा शीर्ष २० प्रतिस्पर्धीले यस अवसरमा प्रस्तुति दिइन् तथा शारीरिक चुनौतीहरूमाथि मानवीय भावनाको उत्सव मनाइयो। आईसीओपी प्रतियोगिताका विजेता र सहभागीहरू, जसमा चित्रकला, प्यारा-ब्याडमिन्टन च्याम्पियनशिप र अन्ताक्षरीमा सहभागीहरूलाई विशेष अतिथिहरूबाट प्रमाणपत्र र स्मृति चिह्न प्रदान गरियो।

Three-Day Integrated Communication and Outreach Program Concludes

तीन दिवसीय एकीकृत संचार एवं आउटरिच कार्यक्रम सम्पन्न

अनुगामिनी का.सं.
गंगटोक, 21 जनवरी। गंगटोक के पीआईबी एवं केंद्रीय संचार ब्यूरो द्वारा भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद (आईसीएआर), सिक्किम केंद्र के सहयोग से आयोजित तीन दिवसीय एकीकृत संचार एवं आउटरिच कार्यक्रम आज सफलतापूर्वक संपन्न हो गया।

कार्यक्रम के तीसरे दिन की शुरुआत डॉ. टीएन डेका, वैज्ञानिक-सी, मसाला बोर्ड/आईसीएआरआई, क्षेत्रीय अनुसंधान केंद्र (आरआरएस), तादोंग द्वारा अलैची मसाला विषय पर आयोजित तकनीकी सत्र से हुई। उन्होंने सिक्किम में इलायची किसानों के समक्ष उत्पन्न हो रही चुनौतियों और संभावनाओं पर विस्तृत पावर ख्रवाइंट प्रस्तुति दी तथा बदलते जलवायु परिदृश्य में जलवायु-स्मार्ट कृषि पद्धतियों के महत्व पर जोर दिया।

डॉ. डेका ने कहा कि भारत इलायची के प्रमुख निर्यातकों में से एक है और सिक्किम में बड़ी संख्या में किसान इस फसल पर निर्भर हैं। ऐसे में गुणवत्ता, उत्पादन वृद्धि, टिकाऊ खेती तकनीक तथा कीट एवं

रोगों के पर्यावरण-अनुकूल प्रबंधन पर विशेष ध्यान देने की आवश्यकता है। उन्होंने बताया कि इलायची खेती न केवल किसानों की आय बढ़ाती है, बल्कि राज्य की अर्थव्यवस्था में भी महत्वपूर्ण योगदान देती है। इलायची फाइबर शिल्प और कटाई उपरांत प्रक्रियाओं में महिलाओं की व्यापक भागीदारी को भी उन्होंने रेखांकित किया।

कार्यक्रम के विशेष अतिथि संजीव कुमार सिंह (डीआईजी, आईटीबीपी, गंगटोक) ने दुर्गम और ऊंचाई वाले सीमावर्ती क्षेत्रों की सुरक्षा में आईटीबीपी की भूमिका पर प्रकाश डाला। उन्होंने बताया कि

आईटीबीपी केवल सीमा सुरक्षा तक सीमित नहीं है, बल्कि सामुदायिक विकास, पर्यावरण संरक्षण और मानवीय सहायता के क्षेत्र में भी सक्रिय भूमिका निभा रही है।

डीआईजी सिंह ने जानकारी दी कि आईटीबीपी केंद्र सरकार की वाइब्रेंट विलेजेस प्रोग्राम (वीवीपी) योजना के अंतर्गत सिक्किम के 46 सीमावर्ती गांवों में आजीविका संवर्धन, स्थानीय उत्पादों की खरीद, सांस्कृतिक गतिविधियों और समग्र विकास को बढ़ावा दे रही है। उन्होंने यह भी बताया कि स्थानीय किसानों को समर्थन देने के लिए आईटीबीपी

■ शेष पृष्ठ ०३ पर

Publication Name:
Anugamini

Edition:
Gangtok

Publication Date:
22/01/2026

Page No:
3

Language:
Hindi

Three-day Integrated ....

तीन दिवसीय एकीकृत ....

ने डेन्जोंग एग्रीकल्चरल को-ऑपरेटिव सोसाइटी (डीएसीएस) के साथ समझौता ज्ञापन (एमओयू) पर हस्ताक्षर किए हैं।

सीआरसी की निदेशक श्रीमती पुष्पांजलि गुप्ता ने आईसीओपी में सक्रिय सहभागिता के लिए सीबीसी और पीआईबी के प्रति आभार व्यक्त किया। उन्होंने दिव्यांग व्यक्तियों (पीडब्ल्यूडी) के लिए सीआरसी सिक्किम द्वारा संचालित पुनर्वास सेवाओं एवं सहायक उपकरण वितरण शिविरों की जानकारी दी। नामची में आयोजित शिविर को उन्होंने अब तक का सबसे बड़ा शिविर बताया, जिसमें 550 दिव्यांगजन एवं वरिष्ठ नागरिक लाभान्वित हुए।

दूरदर्शन केंद्र, गंगटोक की कार्यक्रम प्रमुख श्रीमती जिकमित लेख्रचा ने राज्य सरकार के कार्यक्रमों के व्यापक मीडिया कवरेज की जानकारी दी। आईसीएआर सिक्किम केंद्र के प्रमुख डॉ. अशोक कुमार ने किसानों के लिए केंद्र द्वारा किए जा रहे कार्यों को पावर स्लाइड प्रस्तुति के माध्यम से प्रस्तुत किया। आकाशवाणी गंगटोक की सेवानिवृत्त वरिष्ठ समाचार वाचिका श्रीमती उषा शर्मा ने सामाजिक बदलाव और मोबाइल निर्भरता विषय पर कविताएं प्रस्तुत कीं।

दिव्यांग प्रेरणादायक गायिका श्रीमती पासांग डोमा लामा ने अपनी संगीतमय प्रस्तुति से श्रोताओं को मंत्रमुग्ध किया। वे वर्ष 2015 में वॉइस ऑफ इंडिया की क्वार्टर फाइनलिस्ट और 2023 में मेरो वॉइस नेपाल की शीर्ष 20 प्रतियोगियों में शामिल रही हैं। आईसीओपी के अंतर्गत आयोजित चित्रकला, पैरा-बैडमिंटन चैंपियनशिप एवं अंताक्षरी प्रतियोगिता के विजेताओं और प्रतिभागियों को विशेष अतिथियों द्वारा प्रमाणपत्र एवं स्मृति चिन्ह प्रदान कर सम्मानित किया गया।

Successful Conclusion of Three-Day ICOP Organized by PIB and CBC, Gangtok

पीआईबी और सीबीसी, गंगटोक द्वारा आयोजित तीन दिवसीय आईसीओपी का सफल समापन हुआ

गंगटोक। गंगटोक के पीआईबी एवं केंद्रीय संचार ब्यूरो द्वारा भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद (आईसीएआर), सिक्किम केंद्र के सहयोग से आयोजित तीन दिवसीय एकीकृत संचार एवं आउटरिच कार्यक्रम आज सफलतापूर्वक संपन्न हो गया। कार्यक्रम के तीसरे दिन की शुरुआत डॉ. टीएन डेका, वैज्ञानिक-सी, मसाला बोर्ड-आईसीएआरआई, क्षेत्रीय अनुसंधान केंद्र (आरआरएस), तादोंग द्वारा अलैची मसाला विषय पर आयोजित तकनीकी सत्र से हुई। उन्होंने सिक्किम में इलायची किसानों के समक्ष उत्पन्न हो रही चुनौतियों और संभावनाओं पर विस्तृत पावर प्वाइंट प्रस्तुति दी तथा बदलते जलवायु परिदृश्य में जलवायु-स्मार्ट कृषि पद्धतियों के महत्व पर जोर दिया। डॉ. डेका ने कहा कि भारत इलायची के प्रमुख निर्यातकों में से एक है और सिक्किम में बड़ी संख्या में किसान इस फसल पर निर्भर हैं। ऐसे में गुणवत्ता, उत्पादन वृद्धि, टिकाऊ खेती तकनीक तथा कीट एवं रोगों के पर्यावरण-अनुकूल प्रबंधन पर विशेष ध्यान देने की आवश्यकता है। उन्होंने बताया कि इलायची खेती न केवल किसानों की

आय बढ़ाती है, बल्कि राज्य की अर्थव्यवस्था में भी महत्वपूर्ण योगदान देती है। इलायची फाइबर शिल्प और कटाई उपरांत प्रक्रियाओं में महिलाओं की व्यापक भागीदारी को भी उन्होंने रेखांकित किया। कार्यक्रम के विशेष अतिथि संजीव कुमार सिंह (डीआईजी, आईटीबीपी, गंगटोक) ने दुर्गम और ऊंचाई वाले सीमावर्ती क्षेत्रों की सुरक्षा में आईटीबीपी की भूमिका पर प्रकाश डाला। उन्होंने बताया कि आईटीबीपी केवल सीमा सुरक्षा तक सीमित नहीं है, बल्कि सामुदायिक विकास, पर्यावरण संरक्षण और मानवीय सहायता के क्षेत्र में भी सक्रिय भूमिका निभा रही है। डीआईजी सिंह ने जानकारी दी कि

आईटीबीपी केंद्र सरकार की वाइब्रेंट विलेजस प्रोग्राम (वीवीपी) योजना के अंतर्गत सिक्किम के 46 सीमावर्ती गांवों में आजीविका संवर्धन, स्थानीय उत्पादों की खरीद, सांस्कृतिक गतिविधियों और समग्र विकास को बढ़ावा दे रही है। उन्होंने यह भी बताया कि स्थानीय किसानों को समर्थन देने के लिए आईटीबीपी ने डेन्जोंग एग्रीकल्चरल को-ऑपरेटिव सोसाइटी (डीएसीएस) के साथ समझौता ज्ञापन (एमओयू) पर हस्ताक्षर किए हैं। सीआरसी की निदेशक श्रीमती पुष्पांजलि गुप्ता ने आईसीओपी में सक्रिय सहभागिता के लिए सीबीसी और पीआईबी के प्रति आभार व्यक्त किया।